

प्रवासी नेपाली मञ्चको प्रथम अन्तर्राष्ट्रिय अधिवेशन
५-६ नोभेम्बर २०२२, बुढानीलकण्ठ, काठमाडौं मा
अध्यक्ष भक्त गुरुङबाट प्रस्तुत
राजनीतिक प्रतिवेदन
(१९ कार्तिक, २०७९)

अध्यक्ष मण्डलका श्रद्धेय अध्यक्ष कमरेड, अध्यक्ष मण्डलका सदस्य कमरेडहरु, बन्दसत्रका अतिथि कमरेडहरु, निर्वाचन आयोगका कमरेडहरु, बहस नोट कमिटीका कमरेडहरु, अन्तर्राष्ट्रिय कमिटीका सहयोद्धा कमरेडहरु र सम्पूर्ण महादेश कमिटी, राष्ट्रिय कमिटी र मातहत कमिटीबाट उपस्थित सम्पूर्ण प्रतिनिधि कमरेडहरु, सबैमा हार्दिक न्यानो अभिवादन टक्रयाउन चाहन्छु। न्याय, स्वतन्त्रता, मानवअधिकार र जनअधिकारको खातिर जीवन बलिदान गरी हामीलाई यो अधिकार प्रदान गर्ने ज्ञातअज्ञात शहिदहरुप्रति हार्दिक श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछु, साथै वेपत्ता नागरिक र घाइतेहरुप्रति गहिरो सहानुभूती प्रकट गर्दछु।

कमरेडहरु,

हामी हाम्रो संगठनको इतिहासमा पहिलो पटक औपचारिक रूपले यसखालको अन्तर्राष्ट्रिय अधिवेशनमा भेला भईरहेका छौं। यस ऐतिहासिक अधिवेशनमा सम्पूर्ण प्रतिनिधि कमरेडहरुलाई दिलैदेखि हार्दिक स्वागत गर्न चाहन्छु। कमरेडहरुले आफ्नो प्रवासी जीवनको कार्यव्यस्ततालाई एकातिर पन्छाएर आफ्नो प्यारो संगठनलाई अझ सुदृढ र व्यवस्थित बनाउने संकल्पकासाथ यस अधिवेशनमा सहभागी बन्नुभएको छ। म कमरेडहरुलाई हार्दिक नमन गर्दछु, धन्यवाद भन्न चाहन्छु र आभार पनि व्यक्त गर्दछु।

आज हामी हाम्रो संगठन गठन भएको विश्वका ३६ वटा मुलुकहरुका राष्ट्रिय कमिटीहरु क्रमशः संयुक्तराज्य अमेरिका, क्यानडा, यूके, आयरल्याण्ड, पोर्चुगल, स्पेन, फ्रान्स, बेल्जियम, जर्मनी, डेनमार्क, नेदरल्याण्ड, नर्वे, स्वीडेन, फिनल्याण्ड, चेकरिपव्लिक, अष्ट्रिया, पोल्याण्ड, स्वीजरल्याण्ड, माल्टा, साईप्रस, रुमानिया, रुस, इजरायल, कतार, युएई, बहरायन, साउदीअरब, ओमन, कुवेत, दक्षिण कोरिया, जापान, मकाउ, हङकङ, मलेशिया, अष्ट्रेलिया र न्यूजिल्याण्ड; पाँच महादेश कमिटी जस्तै: अमेरिकी, यूरोप, मध्यपूर्व, पूर्व एशिया र ओसिनिया कमिटी, अन्तर्राष्ट्रिय कमिटी र यससंग सम्बद्ध विभिन्न विभाग, कार्यदल तथा संयन्त्रहरुबाट यहाँ उपस्थित भएका छौं।

यसै क्रममा हाम्रो संगठनको अन्तर्राष्ट्रिय कमिटीका सदस्य कमरेड भक्तवहादुर बाग्ले क्षेत्री स्वास्थ्यमा समस्या आई स्वास्थ्योपचारको लागि बस्नुपर्ने भएकोकारण यहाँ उपस्थित हुन सक्नुभएको छैन, जर्मनीका पूर्व अध्यक्ष तथा यूरोप कमिटीका उपाध्यक्ष कमरेड चन्द्रकान्त आचार्य पनि आकस्मिक रूपले अस्वस्थ हुनुभएकोले आउन सक्नुभएन। हामी सिंगो हलको तर्फबाट वहाँहरुको सिध्र स्वास्थ्यलाभको कामना गर्दछौं। साथै, अन्तर्राष्ट्रिय कमिटीका सचिवालय सदस्य तथा पुर्वी एशियाका इन्चार्ज कमरेड भक्त गुरुङ हङकङ सरकारको कोभिड-१९ नियन्त्रणको सून्य सहनशील नीति र वहाँका पनि आफ्नै केहि कार्यव्यस्तताकाकारण यहाँ उपस्थित हुनसक्नुभएको छैन। त्यस अलावा अन्तर्राष्ट्रिय कमिटीका सबैजना कमरेडहरु आज यस ऐतिहासिक अधिवेशनमा उपस्थित हुनुभएको छ। म यस अधिवेशनको आयोजक कमिटीको तर्फबाट सबै कमरेडहरुलाई हार्दिक धन्यवाद सहित स्वागत गर्न चाहन्छु।

अध्यक्ष मण्डल र सम्पूर्ण कमरेडहरु

म अब प्रवासी नेपाली मञ्चको बारेमा छोटो परिचय प्रस्तुत गर्न चाहन्छु। प्रवासी नेपाली मञ्च नेपालबाट भारतबाहेकका विश्वका मुलुकहरुमा रोजगारी, पेसा, व्यवसाय र अध्ययन गर्ने सिलसिलामा स्थायी वा अस्थायी रूपले बसोबास गरिरहेका नेपालीहरुबीच आपसी एकता, सद्भाव र मैत्रीपूर्ण सम्बन्धको विकास र विस्तार गर्न तथा नेपाली समुदायको सामूहिक हकहितका लागि एकिकृत रूपमा संगठित भई आवाज बुलन्द गर्न, आफू बसेको राष्ट्रका स्थानीय जनसमुदायसंग सुमधुर र प्रगाढ सम्बन्ध बनाई त्यहाँको सरकार तथा सरोकारवाला निकायसंगको सम्पर्क र सम्बन्धलाई विस्तार गरी नेपाली समुदाय र नेपाल राष्ट्रको हितमा प्रभावकारी ढंगले काम गर्न तथा नेपालीहरुले विदेशमा आर्जन गरेको पुँजी, ज्ञान, प्रविधि, सीप र अनुभवहरुलाई नेपालमा भित्र्याई देशभित्रै रोजगारीको अवसर सिर्जना गरी मुलुकको साभा संकल्प 'समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली' लाई सफल र सार्थक बनाउन सहयोग पुर्याउने

उद्देश्यले प्रवासमा एउटा प्रगतिशील, लोकतान्त्रिक र देशभक्त संगठनको आवश्यकता भएको त्यसलाई अन्तर्राष्ट्रिय रुपबाट समन्वय गरी परिचालन र सञ्चालन गर्न जिम्मेवार र ठुलो संगठनको आवश्यकता महशुस भएकोले यस प्रवासी नेपाली मञ्च र यसको अन्तर्राष्ट्रिय सञ्जाल प्रवासी नेपाली मञ्च अन्तर्राष्ट्रिय कमिटी गठन गरिएको हो । यसलाई अंग्रेजीमा Overseas Nepali Forum, International Committee र छोटकरिमा ONF - IC भनिन्छ । समुच्चमा यसलाई प्रवासी नेपाली मञ्च - छोटकरिमा प्रनेमञ्च, अंग्रेजीमा Overseas Nepali Forum भनिन्छ ।

नेपालमा वि.सं. २०४६ सालको जनआन्दोलनपश्चात भारत प्रवाससहित विश्वका विभिन्न मुलुकहरुमा नेपालीहरुको बसोबास बढ्न थालेपछि प्रवासमा संगठन विस्तार हुन थालेको हो । सन् १९९३ मा सुदूर पूर्वका देशहरुमा प्रवासको काम गर्ने गरी हङकङमा Far East Overseas Nepali Association- FEONA, को स्थापना गर्दै जिल्ला कमिटी तहको कमिटी निर्माण गरिएको थियो । त्यस लगत्तै पूर्वी एशिया, यूरोप, अमेरिका, मध्यपूर्व र अष्ट्रेलियाका मुलुकहरुमा नेपाल सम्पर्क कमिटी, Nepal Democratic Forum- NDF, यूकेबाट प्रारम्भ भएको, National Democratic Forum- NDF, United National Democratic Forum- UNDF अमेरिकाबाट प्रारम्भ भएको, Progressive Nepali Society पार्टी एकताबाट एकिकृत रुपमा अधि बढेको, Overseas Nepali Forum- ONF, Overseas Nepali Unity Forum- ONUF र अन्ततः Overseas Nepali Forum-ONF को रुपमा संगठन विकसित भएको छ । प्रनेमञ्चलाई विश्वव्यापी संरचनाबाट परिचालन गर्ने उद्देश्यले सन् २०२१ फेब्रुवरी २६ मा बसेको अन्तर्राष्ट्रिय बैठकले म आफै भक्त गुरुङ (यूके), संजय थापा (अमेरिका), पुष्प तिमिल्सिना (स्पेन), कमलमणी गुराँगाई (कतार) र डा बिनोद श्रेष्ठ (अष्ट्रेलिया) रहेको एक कार्यदल गठन गरी सोही कार्यदलले दिएको रिपोर्टको आधारमा आजको अन्तर्राष्ट्रिय स्वरुपको प्रनेमञ्चको निर्माण भएको हो ।

वि.सं. २०७७ साल फाल्गुण २८ गते, तदनुसार १२ मार्च २०२१ को बैठकले प्रवास कमिटीमा भक्त गुरुङ्ग अध्यक्ष र रमेश पाण्डे सचिव रहने, र प्रवास इन्चार्जको संयोजन र अध्यक्ष तथा सचिवको सिफारिसमा प्रवास कमिटी गठन गर्ने निर्णय भएबमोजिम दुईचरणमा गरी अध्यक्ष भक्त गुरुङ (यूके), सचिवमा रमेश पाण्डे (अष्ट्रेलिया), सदस्यहरुमा प्रभु थापा (अमेरिका), चानक पोखेल (कतार), भक्त गुरुङ (हङकङ), डा बिमला भण्डारी (रुस), भक्तबहादुर वाग्ले (फ्रान्स), डा बिनोद श्रेष्ठ (अष्ट्रेलिया), कुन्ति थापा (अमेरिका), कर्ण शाही (यूके), शिव बरुवाल (बेल्जियम), हेम शेर्पा (स्पेन), रमेश थापा (क्यानडा), तिर्थ गौतम (इजरायल) र सृजना नेपाली (दक्षिण कोरिया, प्रनेमञ्च-दक्षिण कोरियाको राष्ट्रिय कमिटीको अध्यक्षको जिम्मेवारीपछि ६ मार्च २०२२ मा राजीनामा दिएको) रहेको प्रनेमञ्च अन्तर्राष्ट्रिय कमिटी गठन भएको हो ।

नेपालको प्रदेश कमिटीस्तरको संरचनालाई आधार बनाई विधान बनाउन मञ्चले अन्तर्राष्ट्रिय कमिटीका सचिवालय सदस्य कमरेड भक्त गुरुङको अध्यक्षतामा विधान मस्यौदा समिति गठन गरेको थियो । उक्त समितिले दिएको मस्यौदालाई विधानको प्रारुपमा ढाली पुनर्लेखन गर्न सल्लाहकार परिषदका प्रमुख कमरेड संजय थापाको नेतृत्वमा विधान लेखन समिति बनाई उक्त समितिले प्रस्तुत गरेको विधानलाई अन्तिम रुप दिन अन्तर्राष्ट्रिय कमिटीका अध्यक्ष भक्त गुरुङलाई जिम्मेवारी दिएबमोजिम आवश्यक छलफल, परामर्श र अनुमोदनपछि आजको यस विधान जारी भएको हो । यसै विधानको मार्गदर्शनमा अन्तर्राष्ट्रिय कमिटी, महादेश कमिटी, राष्ट्रिय कमिटी, क्षेत्रिय कमिटी, सल्लाहकार कमिटी र विभिन्न विभागहरुसहित 'प्रवासी नेपाली मञ्च' को यस विशाल संगठनको सञ्जाल निर्माण भएको छ । संगठनलाई अझ व्यवस्थित, सदृढ र संस्थागत रुपमा अधि बढाउन हामी आज यस ऐतिहासिक प्रथम अन्तर्राष्ट्रिय अधिवेशनसम्म सल्लाह मस्योरा गरिरहेका छौं ।

मञ्चको आदर्श, सिद्धान्त, लक्ष्य, उद्देश्य र नीति

प्रवासी नेपालीहरुको एकता, प्रगति, अग्रगति, रुपान्तरण र मातृभूमिप्रतिको देशभक्ति यस मञ्चका लक्ष्यहरु हुन् । प्रवासी नेपालीहरुलाई सुसंगठित गर्ने, उनीहरुको हित र अधिकारको लागि परिचालित रहने, र उनीहरुले आर्जन गरेका सीप, ज्ञान, पुँजी, प्रविधि र अनुभवलाई नेपालको समृद्धि र विकासमा परिचालन गर्ने यस मञ्चको मूल उद्देश्य रहेको छ । यसै लक्ष्य र उद्देश्य प्राप्तिका लागि यस प्रथम अन्तर्राष्ट्रिय अधिवेशनको प्रमुख नारा “सबल प्रवासी: समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली” तय भएको हो ।

मञ्चले गर्ने कार्यक्रमहरु

उल्लेखित लक्ष्य र उद्देश्यहरु प्राप्तिको लागि मञ्चले गर्ने कार्यक्रमहरुमा: प्रवासमा मञ्चको काम सञ्चालन गर्ने; मञ्चको सदस्य बनाउने, बढाउने र संगठन विस्तार गर्ने; प्रवासी नेपालीहरुको हक, हित र अधिकारको पक्षमा काम गर्ने; प्रवासी नेपालीहरुबीच आपसी मित्रता र भातृत्वको सम्बन्ध अभिवृद्धिको काम गर्ने; प्रवासमा नेपाली भाषा, भेषभूषा, साहित्य, कला तथा संस्कृतिको प्रचार-प्रसार तथा प्रवर्द्धन गर्ने; प्रवासमा नेपाली उत्पादनहरुको प्रवर्द्धन, उपभोग र बिक्री-वितरण गर्ने; प्रवासमा समस्यामा परेका नेपालीहरुलाई सहयोग गर्न आवश्यक काम गर्ने; प्रवासका अन्य संघसंस्थासंग समन्वय गरी काम गर्ने; नेपालको आवधिक निर्वाचनहरुमा प्रवासी नेपालीहरुलाई मतदानको व्यवस्था गर्न नेपालसंग आवश्यक समन्वय गर्ने; प्रवासबाट नेपाललाई नीतिगत क्षेत्रहरुमा अनुसन्धान र खोजमूलक ज्ञानहरु उपलब्ध गराई आवश्यक सहयोग गर्ने; प्रवासमा आर्जन गरेका पुँजी, ज्ञान, प्रविधि, सीप र अनुभवलाई नेपालमा आदान-प्रदान गर्ने; नेपालमा आइपुग्ने प्राकृतिक प्रकोपजन्य विपत्तिमा सहयोग गर्ने र अन्य परोपकारका कामहरु गर्ने; अन्य देशका आप्रवासीहरुसंग सुमधुर सम्बन्ध बनाउने; प्रवासमा नेपाल, नेपाली र प्रवासी नेपालीको प्रतिभा, प्रतिष्ठा र गौरव बढाउन अग्रसर रहने; र नेपालको राष्ट्रिय संकल्प 'समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली' हासिल गर्न एकाकार भई काम गर्ने रहेको छ ।

मञ्चको सदस्य

मञ्चको आदर्श, सिद्धान्त, लक्ष्य, उद्देश्य, विधान, नीति र कार्यक्रमलाई स्विकार गरेको; मञ्चको उद्देश्य, नीति, कार्यक्रमलाई निरन्तर सहयोग पुर्याउँदै आएको; मञ्चको गतिविधिहरुमा सक्रियतापूर्वक संलग्न भई योगदान गरेको; मञ्चले आयोजना गरेको प्रशिक्षण, गोष्ठी, अन्तरक्रियालगायत विविध रचनात्मक कार्यक्रमहरुमा सक्रियतापूर्वक सहभागी भएको; मञ्चको माध्यमबाट सामुदायिक विकास र अन्य सामाजिक कार्यमा सक्रिय रहेको; आफू प्रतिनिधि भएको अधिवेशन वा उपस्थित हुनुपर्ने बैठक, अधिवेशन वा मञ्चले उपस्थित हुन निर्देशन गरेको स्थान र कार्यक्रममा भाग लिएको; मञ्चबाट अनुशासन वा आचारसंहिताको उल्लंघनमा कारवाहीमा नपरेको, भारतबाहेकका विश्वका मुलुकहरुमा रोजगारी, पेसा, व्यवसाय र अध्ययन गर्ने सिलसिलामा स्थायी वा अस्थायीरूपले प्रवासी भई बसोबास गरिरहेको नेपाली यस मञ्चको सदस्य बन्न सक्नेछ ।

मञ्चको संगठन

मञ्चको सर्वोच्च निकाय अन्तर्राष्ट्रिय अधिवेशन हो । प्रत्येक ४ वर्षमा आयोजना हुने अन्तर्राष्ट्रिय अधिवेशनले मञ्चको अन्तर्राष्ट्रिय कमिटी गठन गर्दछ । मञ्चको अन्तर्राष्ट्रिय कमिटी मातहत मञ्चका सदस्यहरु भएको अमेरिकी महादेश, यूरोप महादेश, मध्यपूर्वी महादेश, पूर्वी एशिया महादेश र ओसिनिया महादेश कमिटीहरु; संसारका विभिन्न मुलुकहरुमा गठन भएका राष्ट्रिय कमिटीहरु, र राष्ट्रिय कमिटी मातहतका क्षेत्रिय कमिटीहरु सहितको सांगठनिक संरचना रहेको छ । मञ्चका सबै तहका कमिटीहरुले आफ्ना कामको प्रकृति र आवश्यकतालाई मध्यनजर राखी विभिन्न विभाग, संयन्त्र र कार्यदलहरु गठन गर्दछ । मञ्चका सबै कमिटीहरुले विधानले व्यवस्था गरेबमोजिम अधिवेशनहरु आयोजना गरी संगठनको अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव, उपसचिव र सदस्यहरुको चयन गर्ने छ, र कमिटीले आफुहरुमध्येबाट तोकिएबमोजिम विभागहरुमा जिम्मेवारी बाँडफाँड गर्दछ । मञ्चका कमिटीहरुको कार्यकाल हालको व्यवस्थाअनुसार बढिमा अन्तर्राष्ट्रिय कमिटीको ४ वर्ष, महादेश कमिटीको ३ वर्ष, राष्ट्रिय कमिटीको ३ वर्ष र क्षेत्रिय कमिटीको २ वर्षको हुनेछ ।

मञ्चको नेपाल सम्पर्क कार्यालय

मञ्चको विश्वव्यापी गतिविधिहरुलाई नेपालसंग समन्वय गर्न काठमाडौँमा 'नेपाल सम्पर्क विभाग' को कार्यालय रहेको छ । नेपाल सम्पर्क विभागमा प्रमुख, सचिव र सदस्यहरु रहेका छन्, र कार्यालयको आवश्यकताअनुसार कर्मचारीहरुको व्यवस्था गरिनेछ ।

प्रवासमा नेपालका अन्य राजनीतिक दलहरूका भातृसंगठनहरू

नेपाली जनसम्पर्क समितिको रूपमा नेपाली कांग्रेस पार्टीले आफ्नो भातृसंस्था चलाएको छ । संसारभरी करिब ४२ देशहरूमा यसको सञ्जालले काम गरिरहेको देखिन्छ । तर, अन्तर्राष्ट्रिय तहमा केन्द्रित भएर कुनै संस्था बनेको देखिदैन । यसलाई नेपाली कांग्रेस पार्टी केन्द्रले नियन्त्रण र परिचालन गरिरहेको देखिन्छ । जनमतको हिसावले प्रवासमा यसको प्रभाव राम्रो संख्यामा देखिए पनि संगठन निर्माण र परिचालनमा भने यो विवादित खालको देखिन्छ । सबै देशहरूमा एकभन्दा बढि कार्यसमितिले काम गरिरहेको र एकै देशमा चार-पाँच जन अध्यक्ष रहेको हस्यास्पद संगठनको स्वरूप देखिन्छ । नेपाली कांग्रेस पार्टीको नेतृपिच्छेको गुट बन्ने भएकोले यो संस्थाले कुनै प्रभावकारी गर्न सकेको देखिदैन र यसको प्रभावकारिताको सम्भावना पनि देखिदैन ।

जनप्रगतिशील मञ्चको रूपमा नेपालको नेकपा (माओवादी केन्द्र) ले आफ्नो भातृसंस्था चलाईरहेको देखिन्छ । स्वतः स्मृतरूपमा जोडिएका केहि व्यक्तिहरूको पहलबाट यो संस्था सञ्चालित रहेकोले यसको योजनाबद्ध संगठन र प्रभाव देखिदैन । तथापी, केहि न केहि व्यक्तिहरूले विश्वव्यापी रूपमा यसलाई जिवित बनाईरहेको देखिन्छ ।

नेपालको जनता समाजवादी पार्टी, राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी र साना तिन अन्य दलहरूले पनि प्रवासमा आफ्नो भातृसंस्थाको रूपमा संगठनहरू बनाउन खोजिएको देखिन्छ । नेपालमा उनिहरूको हैसियत अनुसार कै प्रभावका संगठनहरू छिटफुट देखिन्छन् । यी संस्थाहरूको कुनै त्यस्तो संगठित प्रभाव देखिदैन तर नेपाली डायसपोरामा उनिहरूको उपस्थिती भने प्राय देशहरूमा देखिन्छ ।

गैरआवासीय नेपाली संघ - एनआरएनए बारे

गैरआवासीय नेपाली संघ - एनआरएनएको स्थापना सन् २००३ अक्टोबर ११ मा लण्डनमा भएको हो । हाल ८५ देशमा यसको राष्ट्रिय समन्वय परिषद्हरू गठन छन् । एक पटकको नेपाली सधैको नेपाली भन्ने नारासहित प्रवासमा बस्ने नेपालीहरूको साभा संस्था बन्ने उद्देश्य लिएर यो संस्था अघि बढेको देखिन्छ । यो नेपालमा गैरआवासीय नेपाली ऐन २०६४ आएपछि नेपाल सरकार परराष्ट्र मन्त्रालयमा दर्ता भएको छ । सार्क मुलुकबाहेकका प्रवासी नेपालीहरू यसमा संगठित हुन सक्छन् । नेपालीका लागि नेपाली मुख्य लक्ष्य रहेको छ । विदेशका नेपालीको अधिकार र सरोकारको प्रवर्धन गर्ने, विश्व सञ्जाल निर्माण गर्ने र सबैको साभा चौतारी बन्ने, नेपालमा लगानी आकर्षण गर्ने र नेपालको सामाजिक आर्थिक विकासको प्रवर्द्धन गर्ने; ज्ञान, सीप, पुँजी र अन्य स्रोतहरू नेपालको सामाजिक आर्थिक विकासमा लगाउने मूल उद्देश्य राखेको छ ।

विश्वभर राम्रै सामुदायिक सञ्जाल निर्माण गर्न सकेको यस संस्था आफ्नो घोषित लक्ष्य, उद्देश्य र कार्यक्रमअनुसार चल्न सकेको देखिदैन । कुनै व्यक्तिगत, समुहगत र निहितस्वार्थ बोकेका अमूक राजनीतिक दलको भातृसंस्थाको रूपमा परिचालित हुन चाहनेहरूले यस संगठनलाई कब्जा गर्न खोज्दा यो सबैभन्दा विवादित र भगडालु संस्थाको रूपमा परिणत भएको छ । मातृभूमि, कर्मभुमी र गैरआवासीय नेपाली समुदायको हकहीत र अधिकारको लागि उपयोगी कामहरू गर्नसक्ने यथेष्ट संभावना बोकेको संस्था हुँदाहुँदै पनि यो आज असफल र असक्षम संस्थाको संज्ञा दिनुपर्ने स्थितीमा पुगेको छ । यो दुखद कुरा हो । एक कार्यकालको लागि तीनतीन जना अध्यक्ष दर्जन बढी उपाध्यक्ष, थुप्रै महासचिव, उपमहासचिव, कोषाध्यक्ष आदिले प्रवासी नेपाली समुदायमा यसको साख धेरै नै स्खलित हुन पुगेको अवस्था छ ।

हाम्रो संगठन एनआरएनए सुधिएको देख्न चाहन्छ । यसले आफ्नो उद्देश्य अनुरूप गतिकासाथ काम गर्न सक्नु भन्ने बातावरण बनोस् भन्ने उद्देश्यले हाम्रा धेरै राम्रा नेता साथीहरूलाई एनआरएनएमामा नेता बनाई पठाएका छौं । माथिदेखि तलसम्म ठुलै संख्यामा हाम्रा साथीहरूले आफ्नो योग्यता, क्षमता र बर्कतले भ्याउने धेरै राम्रा कामहरू गर्ने कोशिस पनि गरिरहनुभएको छ । तर यो संस्थाको आफ्नै बनौट, वर्ग चरित्र र त्यसमा संलग्न मुख्य व्यक्तिहरूकाकारण संस्थामा कुनै प्रगति हुन सकेको देखिएको छैन । यसलाई अबै सुधार गर्दै आफ्नो घोषित लक्ष्य र उद्देश्यअनुरूप परिचालन गर्न सकियो भने यसको भविष्य उज्जल नै रहेको छ । हामी यस संस्थासंग विरोध, भर्त्सना र असहयोग

होइन हातोमालो गरेर नै अधि बढ्न चाहन्छौं र यसलाई सुधार्दै यसको उन्नती र प्रगतिमा संलग्न पनि हुन चाहन्छौं ।

आदरणीय अध्यक्ष मण्डल र उपस्थित कमरेडहरु,

हाम्रो संगठन कामकाजी संगठन हो । हामी संगठनलाई भद्दा र अकर्मन्थ बनाउन चाहँदैनौ । हामी आफ्नो क्षेत्रको कामलाई संगठित शक्तिकासाथ सबैको साभा प्रयासबाट अधि बढाउन चाहन्छौं र त्यहि अनुरूप हाम्रा प्रयासहरु अधि बढिरहेको छ । अब म हाम्रो सरोकारका केहि विषयहरुलाई हाईलाईट गर्न चाहन्छु ।

श्रम, बैदेशिक रोजगार र विप्रेषण

यो क्षेत्र हाम्रो कामको मूल क्षेत्र हो । भारत प्रवास बाहेक अन्य देशहरुमा बसोबास गर्ने ५० औं लाख प्रवासी नेपालीहरुहरुको मुख्य जनसंख्या यहि श्रम र बैदेशिक रोजगारीको सिलसिलामा विदेशमा जानेहरुको भाग रहेको छ । खाडी र पुर्वी एशियाका देशहरु यसको मुख्य गन्तव्यको केन्द्र रहे पनि पछिल्लो समयमा यूरोपेली देशहरु, अमेरिका र अष्ट्रेलियामा हाईस्किल र सेमी स्किलको क्षेत्रमा काम गर्न जाने नेपालीहरुको संख्या बढ्दै गएको छ ।

हामी नेपालीहरुको विदेशमा काम गर्न जाने मुलतः भारतको ईष्टइण्डिया कम्पनीमा नेपाली युवकहरुलाई भर्ति लिने गरी सन् १८१६ मार्च ४ मा नेपाल-ब्रिटेनबीच भएको सुगौली सन्धि र सन् १९४७ अगष्ट १५ मा ब्रिटिश साम्राज्यबाट भारत स्वतन्त्र भएपछि सन् १९४७ साल मै नेपाल-भारत-ब्रिटेनबीच सम्पन्न भएको त्रिपक्षिय सन्धिले बाटो खोलिएको हो । यस त्रिपक्षिय सन्धिले ब्रिटिश-भारतमा कार्यरत १० वटा रेजिमेन्टहरुमध्ये ६ रेजिमेन्ट भारतीय सेनामा रहने र अन्य ४ रेजिमेन्ट ब्रिटिश आर्मीसंग रहने गरी गोर्खाहरुको व्यवस्थापन गर्ने काम गरिए । भारतमा रहने भारतीय गोर्खा सेनाहरु भारतका विभिन्न राज्यहरुमा तैनाथ रहे भने ब्रिटिश आर्मीको अभिन्न अंगको रुपमा रहेको ब्रिटिश-गोर्खा सेना शुरुमा मलेशियालाई हेडक्वार्टर बनाई र सन् १९९७ जुलाईसम्म हडकडमा हेडक्वार्टर राखी ब्रिटेनको ईष्ट-एशिया फ्रन्टियरको सुरक्षाका लागि कार्यरत रह्यो । सन् १९९७ जुलाई ३१ मा ब्रिटिश उपनिवेशको रुपमा रहेको हडकडको सार्वभौमसत्ता चीनमा हस्तान्तरण भएपछि ब्रिटिश-गोर्खा सेनाहरु ब्रिटेनमा नै सुरुवा भयो । हाल करिब ५ हजारको संख्यामा ब्रिटिश-गोर्खा सेना बेलायतमै कार्यरत छन् भने लाखौंको संख्यामा पुर्व ब्रिटिश-सेनाहरु र उनीहरुका सन्तानहरु बेलायतमै बसोबास गर्दै आईरहेको छ । यो ऐतिहासिक प्रचलन नेपालीहरुको एक परिचय जस्तै बनेको छ । गोर्खाभर्तिको यस ऐतिहासिक प्रचलनलाई पछ्याउँदै नेपालीहरु अन्य विभिन्न पेशा, व्यवसाय र रोजगारीको सिलसिलामा विदेशमा जाने क्रम तिब्र बनेको छ ।

देशको युवा जनशक्ति बेलायत र भारतीय गोर्खा भर्तिमा जाने र बैदेशिक रोजगारीका लागि खाडी र पुर्वी-एशियाका मुलुकहरु र पछिल्लो समयमा पश्चिमा मुलुकहरुमा जाने प्रचलनले देशको बिकासको लागि आवश्यक पर्ने युवा जनशक्तिको ब्रेनड्रेन भईरहेको छ । जसले राष्ट्र बिकासको कामलाई गम्भिर असर पुर्‍याई रहेकोछ ।

ब्रिटिश-गोर्खा र भारतीय-गोर्खामा भर्ति हुने प्रबन्ध त्रिपक्षिय सन्धिले नै तय गरेअनुसार भए पनि अन्य मुलुकहरुमा श्रमको लागि जान नेपाल सरकारले विभिन्न मुलुकहरुसंग श्रमसंभौता गरेर अधि बढिरहेको छ । तर, यी सन्धि तथा श्रमसंभौताहरु बैदेशिक रोजगारीका लागि पर्याप्त छैनन् । गोर्खा लगायत बैदेशिक रोजगारीमा जानेहरुको रोजगारीको ग्यारेण्टी गर्ने, उनीहरुको रोजगारीको सुरक्षा गर्ने, स्वास्थ्यको सुरक्षा गर्ने जस्ता आधारभूत कुराहरुमा पनि कमजोरीहरु रहेकोले उनीहरु शोषणको चक्रव्यूहमा परेका छन् । यसखालको समस्याबाट कसरि मुक्त हुने भन्ने कुरा आजको मूल प्रश्न रहेको छ । हामीले यसमा काम गर्नुपर्ने आवश्यकता छ ।

देशको अर्थतन्त्र विप्रेषणले धानेको छ । नेपाली अर्थतन्त्रको ३० प्रतिशतभन्दा बढिको स्रोत विप्रेषण रहेको छ । नेपालीहरुको जनजीवनलाई व्यवहार मै नियाँलेर हेर्दा पनि विदेशमा परिवार नभएका वा विदेशको आम्दानीले घर जोगाड नगरेका घर बिरलै होलान् । तसर्थ, हाम्रो प्रमुख कामको फोकस अब बैदेशिक रोजगारीलाई कसरी व्यवस्थित, सुरक्षित र मर्यादित बनाउने भन्नेमा नै हुनुपर्दछ ।

पूँजी, सीप, ज्ञान र प्रविधि हस्तान्तरण

डायस्पोरा अर्थतन्त्र आजको ग्लोबल भिलेजको युगमा अत्यन्त लोकप्रिय बन्दै गएको छ । विश्व एकआपसको पारस्परिक निर्भरतामा चलिरहेको छ । विज्ञान र प्रविधिको विकासले दिनदिनै नयाँनयाँ फड्को मारिरहेको छ । विश्वको एक ठाउँमा भएको कुनै ज्ञान, विज्ञान र प्रविधिको अन्वेषण वा अविस्कार केहि क्षणमा संसारभर प्रसारित हुने अवस्था छ । यसले मानव जीवनलाई जिउन सहज र आनन्दमय पनि बनाई दिएको छ ।

ग्लोबलाईजेसनको सकारात्मक पक्ष कुनै विषयमा दक्षता हासिल छ भने त्यस दक्षतालाई संसारको जुनसुकै कुनामा बिक्री गर्न सकिने अवस्था रहेको छ । मानव संसाधनको यसखालको चलायमान गतिशिलताले विश्व सञ्चालनको पुराना प्रणालीहरूको ठाउँमा नयाँ नयाँ प्रणाली र मान्यताहरूको विकास र स्थापना हुँदै गएको छ । यसले कुनै पनि देशलाई एकलकाटे राष्ट्र हुनबाट जोगाउनुका साथै गरिबि, अभाव, अविकास र पछौटेपनमा रहिरहन दिदैन । विश्वमा विकसित भईरहेको यस सम्भावनायुक्त नयाँ परिवेशलाई हाम्रो मातृभूमी नेपालले पनि ग्रहण गर्नसक्नुपर्दछ ।

आजको ग्लोबलाईजेसनले एक ठाउँको पूँजीलाई विश्वको अर्को कुनै ठाउँमा लगानी गर्न वा हस्तान्तरण गर्न योग्य हुने बाटो खोलिएको छ । ठुला वित्तिया लगानीकर्ताहरूले आफ्नो मुनाफाको स्वार्थवस भए पनि लगानीलाई संसारभरी विस्तार गर्न सक्ने गरी प्रणालीको विकास गरेको छ । यस अवसरलाई हाम्रा छिमेकी राष्ट्र चीनले सफलतापूर्वक उपयोग गरिरहेको देखिन्छ । संसारको टप बिलिनियर पूँजीपतिहरूको संख्यालाई गणना गर्दा चीनमा मात्र संसारको बाँकी देशहरूको जति संख्याको घनाद्वयहरू बनेका छन् । विश्वको पूँजी आज पश्चिमेली राष्ट्रहरूबाट विकासशील राष्ट्रहरू चीन, भारत, मलेशिया, ब्राजील, दक्षिण अफ्रिका रूस जस्ता देशहरूमा थुप्रिने क्रम जारी छ । यसले एकातिर विश्व अर्थतन्त्रको विकासलाई सन्तुलीत बनाउने अवसर पनि दिएको छ । यो अवसरलाई ग्रहण गर्न नेपाल चुक्न हुँदैन ।

उपरोक्त सबैखालका पूँजी, सीप, ज्ञान र प्रविधिलाई गरिबिको चपेटामा परेको देश नेपालमा भित्र्याउने काम कसले गर्ने? यसको मूल दायित्व सरकारको नै हो । तर, नेपाल जस्तो तेस्रो मुलुकहरूको समस्या भनेकै सरकार आफैँमा असक्षम बन्ने, सक्षम मानिसहरू राजनीतिमा टिक्न नसक्ने र असक्षमहरूले शासन व्यवस्था कब्जा गर्ने, मानिसहरूमा भ्रष्टाचार र अनियमितता गर्ने प्रवृत्ति बढ्ने र देश विकासको गतिमा अघि बढ्न नसक्ने नै हुन्छ । यो रोगले नेपाल पनि आक्रान्त छ । यसको एउटै मात्र उपयुक्त र सजिलो उपाय भनेको प्रवासी नेपालीहरूलाई उपयोग गरेर विदेशमा भएका पूँजी, सीप, ज्ञान, विज्ञान, प्रविधि र अनुभवहरूलाई नेपाल ल्याउने र देशको विकास गर्ने नै हुन्छ । जुन सरकारले यस कुरालाई ध्यानमा राखेर काम गर्नसक्छ उसैले देशमा जनसमर्थन प्राप्त गर्दछ । तसर्थ, विदेशमा रहेको पूँजी, सीप, ज्ञान र प्रविधिलाई नेपाल ल्याउने उपयुक्त पात्र हामी प्रवासी नेपाली मञ्च हो । यसलाई कसरि गर्ने भन्ने बारेमा हामीले योजनाबद्ध तरिकाले काम गर्न अति आवश्यक रहेको छ ।

गैरआवासीय नेपाली नागरिकता र मताधिकार

प्रवासमा बस्ने करिब ९० प्रतिशत प्रवासी नेपालीहरू वंशजको नेपाली नागरिकतावाहकहरू नै छन् । खाडीका मुलुकहरू जस्तै कतार, युएई, साउदी अरेबिया, बहरायन, कुवेत, ओमन, इजरायलमा सबै नेपालीहरू वंशजका नेपालहरू हुन् । एशियाली मुलुकहरू जस्तै जापान, दक्षिण कोरिया, मकाउ, मलेशिया, चीन, ताईवान, सिंगापुर, ब्रुनाई, थाईल्याण्ड, हङकङका सबै जसो नेपालीहरू नेपाली नागरिक नै हुन् । हङकङ ब्रिटिशको उपनिवेश हुँदाको समयमा त्यहाँ जन्मेका ब्रिटिश-गोर्खाका सन्तानहरूले हङकङको नागरिकता पाउन सक्ने भएकोले स्पेसल एडमिनिस्ट्रेटिभ रिजन अफ चायना - एसएआर नागरिकता लिएकाछन् । अष्ट्रेलिया, यूरोप र अमेरिकाका अधिकाँस नेपालीहरू वंशजको नेपाली नागरिकतावाहकहरू नै हुनुहुन्छ । सजिलोको लागि त्यस देशको नागरिकता लिने नेपालीहरूको संख्या थोरै मात्र रहेको छ ।

संसारका बेलायत, अमेरिका, फ्रान्स, अष्ट्रेलिया जस्ता विकसित मुलुकहरूले आफ्ना नागरिकहरूलाई एक देशभन्दा बढिको नागरिकता लिन सक्ने व्यवस्था गरेको छ । नेपालले दोहोरो नागरिकता लिन सक्ने व्यवस्था गरेको छैन । तर नेपालको संविधानले गैरआवासीय नेपाली नागरिकता लिन सक्ने गरी नयाँ व्यवस्था गरेको छ । नेपालको संविधानले नेपालमा वंशजको नागरिकता, अंगीकृत नागरिकता र गैरआवासीय नेपाली नागरिकता रहने व्यवस्था गरेको छ ।

गैरआवासीय नागरिकताको व्यवस्थाले उनिहरूलाई राजनीतिक अधिकारबाट बन्चित गरेको छ। गैरआवासीय नेपाली नागरिकताको प्रश्न नेपाली नागरिकता नै बोकेर बसेका नेपालीहरूको हकमा लागु हुने विषय भएन तर जसले विदेशी नागरिकता लिएका छन् उनिहरूको लागि यो गतिलो विकल्प हुन सक्तछ। उनिहरू जबसम्म विदेशमा रहन्छ त्यसबेला नेपाली नागरिकता जरुरी भएन तर जब उनिहरू नेपाल आउँछन् त्यस बेला उनिहरूसंग भएको वंशजको नेपाली नागरिकता नै सुचारु हुने गरी व्यवस्था गर्न जरुरी छ। यसो भयो भने एक पटक प्राप्त भएको वंशजको नेपाली नागरिकता कसैले खोस्न सक्ने विषय नभएकोले उसको नेपाली नागरिकताको निरन्तरता रही रहने कुरा हुन्छ। यो गैरआवासीय नेपाली नागरिकताको सवालमा हामीले यस रूपमा अधि बढ्न जरुरी छ। भारतबाहेकको अन्तर्राष्ट्रिय प्रवासमा ५० लाख बढि संख्यामा नेपालीहरू छन्। उनिहरू वंशजको नेपाली नागरिकताबाहकहरू नै हुन्। तसर्थ उनिहरूलाई नेपाली नागरिक सरह विदेशमा उनिहरू बसेकै ठाउँबाट मतदान गर्न पाउने गरी मतदानको व्यवस्था गरिनुपर्दछ।

नेपालको संविधानको धारा ८४(५) मा अठार वर्ष उमेर पुगेका प्रत्येक नेपाली नागरिकलाई कुनै एक निर्वाचन क्षेत्रमा मतदान गर्ने अधिकार हुने व्यवस्था गरेको छ भने धारा १७६(५) मा अठार वर्ष उमेर पुगेका प्रदेशको प्रत्येक नेपाली नागरिकलाई कुनै एक निर्वाचन क्षेत्रमा मतदान गर्ने अधिकार प्रदान गरेको छ। यसको अतिरिक्त धारा २२२(५) मा अठार वर्ष उमेर पुगेका गाउँपालिकाको मतदाता नामावलीमा नाम समावेश भएका व्यक्तिलाई गाउँपालिकाको लागि मतदान गर्ने अधिकार हुने व्यवस्था गरेको छ भने धारा २२३(५) मा अठार वर्ष उमेर पुगेका नगरपालिकाको मतदाता नामावलीमा नाम समावेश भएको व्यक्तिलाई नगरपालिकाको लागि मतदान गर्ने अधिकार हुने व्यवस्था गरेको छ।

उक्त व्यवस्थाले मतदानको अधिकार प्रयोग गर्नको लागि नेपाली भुमिमा नै रहेको वा बसेको नेपाली नागरिक हुनुपर्ने भनी संकुचित गरेको छैन। यसरी संविधानले नै प्रत्येक नागरिकलाई मतदानमा सहभागी हुन पाउने समान अवसर प्रदान गरेको अवस्थामा स्वदेशमा रहेका नागरिकहरूलाई सो अवसर प्रदान हुने तर बैदेशिक रोजगारी, अध्ययन, अध्यापन र पेशा-व्यवसायको क्रममा देश बाहिर रहेका नागरिकहरूलाई सो अवसर प्रदान नगर्नु समानताको अधिकारको विपरित समेत हुन्छ। कुनै प्रकारको भेदभाव विना सबै नेपाली नागरिकहरूलाई मतदानको अधिकारको उपभोग गर्ने अवसर प्रदान गर्नु राज्यको कर्तव्य हुन्छ। निर्वाचनमा नागरिकको सार्थक सहभागिता अपरिहार्य विषय हुन् भने मतदानमा सहभागी हुन पाउने हक हरेक नागरिकको संवैधानिक अधिकार हो। संविधानले प्रदान गरेको यस अधिकारको उपभोग सबैले समान तरिकाबाट गर्न पाउने व्यवस्था मिलाउने दायित्व नेपाल सरकारको हो। तर मुलुक बाहिरबाट मतदान गर्न पाउने व्यवस्था नहुँदा विदेशमा रहेका लाखौं नेपालीहरू मतदान जस्तो संवैधानिक अधिकारबाट बन्चित हुनुपरेको अवस्था छ।

संविधानले मतदानको अधिकार प्रदान गर्ने तर राज्यले मतदान गर्ने अवसर सृजना नगर्ने हो भने संविधानले व्यवस्था गरेको उक्त अधिकार निरर्थक र प्रयोजनहिन हुन जान्छ। जबसम्म जनताले मतपत्रमार्फत आफ्नो ईच्छा व्यक्त गर्न पाउने अवस्था सृजना हुदैन तबसम्म मतदान गर्ने अधिकार जनतामा निहित हुनु वा नहुनुले कुनै महत्व राख्दैन र निर्वाचनको परिणाममा जनताको ईच्छा वास्तविक रूपले प्रतिबिम्बित पनि हुदैन। जनताको मतदान गर्ने अधिकारलाई मूर्त र पूर्ण रूप दिनको लागि उनीहरूलाई इच्छा अनुसारको मतदान गर्ने अवसर दिनु पर्दछ। संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन प्रणाली अंगीकार गरेको हाम्रो देश नेपालले आफ्नो वालिग मताधिकारवाला नागरिकहरूलाई संसारको जुनसुकै कुनामा रहेको भए पनि देशमा हुने आमनिर्वाचनहरूमा सहभागी गराई उनिहरूको अभिमत प्रकट हुने प्रवन्ध गर्न जरुरी हुन्छ। हाम्रो सरकारले यस विषयलाई आफ्नो प्राथमिक कामको रूपमा अंगिकार गरेको छ भन्ने कुरामा हामी पूर्ण विश्वस्त छौं।

नेपालको निर्वाचन आयोगको तथ्यांकानुसार देशमा कुल १,७९,८८,५७० मतदाता छन्। प्रतिनिधिसभाको निर्वाचन-२०१७ मा करिब ७० प्रतिशत अर्थात १,०५,८७,५२१ मतदाताले मतदान गरे। हामी प्रवासी नेपालीहरू मध्यपूर्वका देशहरूमा करिब २५ लाख; पूर्वी एशिया-प्यासिफिकका देशहरूमा करिब १५ लाख; र युरोप, अमेरिका, अफ्रिका तथा अन्य देशहरूमा करिब १० लाख गरी भारत प्रवास बाहेक नै करिब ५० लाखको संख्यामा छौं। यि मताधिकार प्राप्त नेपाली नागरिकहरू कुल मतदाताको ३० प्रतिशत र खसेको मतको आधा हिस्साको संख्यामा छ। हामीले पठाएको रिमेट्रान्सबाट देशको कुल ३३ प्रतिशत अर्थतन्त्र धानिएको छ, र विदेशमा आर्जन गरेको सीप, ज्ञान, अनुभव र पुँजी देश विकासको अमूल्य स्रोत बनेको छ। मुलुक बाहिर रहेको नागरिकहरूको रिमेट्रान्सले अर्थतन्त्रमा पुर्‍याएको योगदानबाट राज्य लाभान्वित हुने तर तिनै नागरिकहरू मुलुक बाहिर रहेको कारणले मतदानको अधिकारबाट बन्चित

हुने कुरा न्यायको दृष्टिकोणबाट समेत उपयुक्त देखिदैन । देशको जनसंख्याको ठुलो हिस्सालाई अलग राखी निर्वाचन गर्दा एकातर्फ ति नागरिकहरूको मताधिकारलाई हनन गर्छ भने अर्कोतर्फ त्यस निर्वाचनको परिणामले नागरिकहरूको वास्तविक इच्छा र भावनालाई प्रतिबिम्बित गर्दैन र निर्वाचनकै निष्पक्षता र पवित्रतामाथी प्रश्न उठ्ने मात्र नभई यसरी गरिने निर्वाचनलाई जनअनुमोदित मान्न पनि सकिदैन ।

नेपालको सर्वोच्च अदालतका माननीय न्यायाधीश **श्री सपना प्रधान मल्ल र माननीय न्यायाधीश श्री पुरुषोत्तम भण्डारी**को संयुक्त इजलासको **इति सम्बत् २०७४ चैत ७ गतेको आदेश** र परमादेश **२०७३-WO-११४९** ले, (१) वैदेशिक रोजगारीमा भएका नेपालीहरु र विभिन्न देशहरुमास्थित नेपालको कुटनीतिक नियोग, संयुक्त राष्ट्रसंघ तथा अन्तराष्ट्रिय संघसंस्थामा काम गर्न, विश्वविद्यालयहरुमा अध्ययन गर्न तथा विभिन्न पेशा व्यवसाय गर्ने सिलसिलामा विदेशमा रहेको अवस्थामा सबै नेपाली नागरिकलाई मतदानको अधिकार सुनिश्चित गर्न आवश्यक प्रवन्ध गर्न, (२) विदेशमा रहेका नागरिकहरूलाई मतदानको अवसर प्रदान गर्न विदेशस्थित कुटनीतिक निकायहरुमा प्रतिनिधि मार्फत, हुलाक मार्फत वा इलेक्ट्रोनिक भोटिङ्ग मध्ये कुन विकल्पको प्रयोग गर्दा अधिक से अधिक नागरिकलाई स्वच्छ, निष्पक्ष र धाँधलीरहित र गोप्य तरिकाबाट मतदानको अवसर प्रदान गर्न सकिन्छ सो व्यवस्था मिलाउन, (३) नेपाली नागरिकहरु रहेको देशको सरकार तथा रोजगारदाता कम्पनिहरूसंग आवश्यक कुटनीतिक पहल गर्न, (४) सो सम्बन्धी आवश्यक ऐन कानुन अविलम्ब बनाउन, (५) विदेशमा रहेका नेपाली नागरिकहरूलाई मतदानमा भाग लिन सक्ने अवस्थाको सिर्जना गर्ने प्रयोजनार्थ विदेशमा रहेका नागरिकहरूको वास्तविक लगत संकलन गर्न दर्ता प्रक्रिया अविलम्ब शुरू गरी आउँदो निर्वाचनसम्ममा विदेशमा रहेका नेपाली नागरिकहरूले मतदानमा सहभागी हुनसक्ने वातावरण मिलाउन, नेपाल सरकार, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयको नाममा आदेश-परमादेश जारी गरिएको छ ।

यसै पृष्ठभूमिमा पौराणीककालीन 'वादे-वादे-जायते-तत्त्वबोध' जस्ता मन्त्रहरुबाट दिक्षित हाम्रो संस्कृती, हाम्रो आफ्नै समाजवाद-उन्मुख संविधान, प्रचलित ऐन-कानुन, र अन्तराष्ट्रिय अनुबन्धहरु र लोकतन्त्रप्रतिको नेपालको निष्ठालाई समेत मध्येनजर गरी प्रवासी नेपालीहरूलाई प्रवासबाटै प्रतिनिधिसभा, प्रदेशसभा, गाउँ तथा नगरपालीका र जनमतसंग्रहका निर्वाचनहरुमा प्रत्यक्ष रुपमा मतदान गर्न पाउने प्रवन्धको लागि: (१) नेपाली पासपोर्ट, नागरिकता वा परिचयपत्रको आधारमा प्रवासबाटै कुटनीतिक नियोग मार्फत वा ईन्टरनेटको विद्युतीय माध्यमबाट मतदाता नामावलीमा नाम दर्ता गर्ने र अद्यावधिक गर्न पाउने व्यवस्था गरिनुपर्दछ, र (२) प्रमाणीत मतदाता नामावलीको आधारमा जुन देशमा बसोबास गरेको हो सोही देशको नेपाली कुटनीतिक नियोगमा विद्युतीय-मतदान-यन्त्रको माध्यमबाट प्रत्यक्ष रुपमा मतदान गर्ने र आशक्तहरूको हकमा हुलाकद्वारा मतदान गर्न पाउने गरी व्यवस्था गरिनुपर्दछ । यसको लागि नेपाल सरकार र सरोकारवाला संख्याहरूले यथासिघ्र कदम चालिनुपर्दछ ।

अन्तराष्ट्रिय मामिला, कुटनीतिक नियोग र प्रवासी नेपाली मञ्च

प्रवासी नेपालीहरु देशको सद्भावना दूत हुन् । उनिहरूले नेपालको महिमालाई विदेशी भूमिमा पुर्‍याउन पूलको काम गर्न सक्दछ । प्रवासी नेपालीहरूले देशको उत्पादनलाई विदेशमा निर्यात गर्ने र नेपाली उत्पादनको बजार प्रवर्धन गर्ने मात्र नभई देशको अन्तराष्ट्रिय सम्बन्धलाई समेत विस्तार गर्न र प्रगाढ बनाउन महत्वपूर्ण योगदान दिन सक्दछ । तसर्थ नेपाल सरकार र विदेशमा रहेका नेपालका कुटनीतिक नियोगले प्रवासी नेपाली मञ्चसंग हातेमालो गरी नेपालको श्रीवृद्धिको काममा एक्यबद्ध भई काम गर्न सक्दछ । यस कामलाई प्रवासी नेपाली मञ्चले अधि बढाउन जरुरी छ ।

प्रवासमा संगठन सञ्चालन

संगठित शक्तिले मात्र कुनै पनि निर्दिष्ट गरिएको लक्ष्य र उद्देश्य प्राप्त गर्न सक्ने हुन्छ । प्रवासी नेपाली मञ्चले निर्दिष्ट गरेको लक्ष्य, उद्देश्य र कार्यक्रमहरूलाई सफल बनाउन संगठित र व्यवस्थित संगठन बनाउन जरुरी छ । यहि उद्देश्य पुरा गर्न प्रवासी नेपाली मञ्चले आफ्नो विधान बनाई विश्वव्यापीरूपमा यो सांगठनिक सञ्जालको निर्माण गरी कामलाई अधि बढाई रहेको छ । संगठन सञ्चालन सम्बन्धि सबै विषयहरु सचिव कमरेडको सांगठनिक रिपोर्टले प्राप्त पारेको छ ।

प्रवासी नेपाली मञ्चको संगठन परिचालन सम्बन्धमा विगत दुई वर्षको अवधि एक कोसे ढुंगा सावित भएको छ । नेपालमा नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले) र नेकपा (एकिकृत माओवादी केन्द्र) को एकता र विघटनको प्रभाव प्रवासका संगठनहरूमा पनि पार्नु स्वभाविक कुरा भयो । नेपालको त्यस राजनीतिक घटनाले प्रवासको संगठनलाई पनि अस्थिर र गुटबन्दीपूर्ण संगठन बनाईदियो । यसबाट संगठनलाई जोगाई अझ प्रभावकारी रूपले संगठनलाई अघि बढाउने पहलकदमी स्वरूप यो प्रवासी नेपाली मञ्चको विश्वव्यापी सञ्जालको विकास भएको हो । यस विश्वव्यापी संगठनको स्वरूप विगत दुई वर्षको अवधिमा हेर्दा अत्यन्त प्रभावकारी ढंगले चलिरहेको छ ।

यसै अवधिमा संगठनलाई अन्तर्राष्ट्रिय स्वरूपको संरचनामा लैजानको लागि ठोस पहलहरू गरिए बमोजिम नै अन्तर्राष्ट्रिय कमिटी, मातहतका विभागहरू, महादेश कमिटी, राष्ट्रिय कमिटी र मातहतका स्थानीय कमिटीहरूको व्यापक सञ्जाल निर्माण सम्पन्न भएको छ । आज विश्वव्यापी रूपमा संगठनको राष्ट्रिय अधिवेशनहरू सम्पन्न भएका छन् । महादेश कमिटीहरूले आफ्नो क्षेत्रमा काम गरिरहेकै छ र अन्तर्राष्ट्रिय अधिवेशनको बिचमा हामी छौं ।

संगठनको कामलाई अघि बढाउने सवालमा विगत दुई वर्षको अवधि अत्यन्त गतिवान र छालमय अवधिको रूपमा बितेको छ । यस अवधि विश्वलाई कोभिड-१९ को महामारीले आक्रान्त बनाएको अवधि रह्यो । यसै अवधिमा प्रवासी नेपाली मञ्चले आफ्नो विश्वव्यापी सञ्जालको माध्यमबाट कोभिड-१९ को महामारीमा अक्सिजनको अभावले मानवीय क्षती हुन नपाओस् भन्ने उद्देश्यले २४ घण्टामा २०० वटा सिलिण्डर अक्सिजन भर्न सक्ने अक्सिजन प्लाण्ट चीनबाट खरिद गरी नेपाल सरकारलाई हस्तान्तरण गरी पोखरास्थित पोखरा स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठानमा स्थापना गर्‍यो । गतवर्ष भदौ महिनामा स्थापना गरिएको यस अक्सिजन प्लाण्ट हालसम्मको यस डेढ वर्षको अवधिमा कुनै मर्मतसम्भार गर्नु नपरी नियमित सुचारुरूपमा अक्सिजन उत्पादन गरी नै रहेको छ । सोही अवधिमा मदन भण्डारी मेडिकल कलेजलाई भेन्टिलेटर र अन्य स्वास्थ्य सामग्रीहरू उपलब्ध गराएका छौं, किर्तिपुरस्थित पुष्पलाल हस्पिटल, पाल्पा हस्पिटल, तिलोत्तमा नगरपालिका, सेती हस्पिटल, पोखरा-१६ को स्वास्थ्य सेवा केन्द्र जस्ता स्वास्थ्य केन्द्रहरूमा अक्सिजन कन्सेन्ट्रेटरहरू र अन्य स्वास्थ्य सम्बन्धि सामग्रीहरू उपलब्ध गराएका छौं । यहि अवधिमा बैतडीमा बलात्कारपछि हत्या गरिएका भागिरथी भट्टको पिडित आमालाई सहयोग रकम हस्तान्तरण गरेका छौं, मेलाम्ची बाढिपहिरो पिडितहरूलाई आर्थिक सहयोग गरेका छौं, जिर्ण अवस्थाका विद्यालयहरू मर्मत सम्भार गरेका छौं जुन कुराहरू आर्थिक विभाग प्रमुख कमरेडको आर्थिक प्रतिवेदनमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

संगठन परिचालनकै सिलसिलामा यस अवधिमा एनआरएनको स्थानीय एनसीसीका चुनावहरू लड्यौं र एनआरएनको ग्लोबल चुनावलाई हामीले यसै अवधिमा फेस गरेका छौं । नेपालमा नेकपा (एमाले) को दशौं राष्ट्रिय महाधिवेशनमा आर्थिक, भौतिक, नैतिक सबै हिसाबले सहयोग गर्दै सहभागी बनेका छौं । नेपालको स्थानीय निर्वाचन पनि यसै अवधिमा सम्पन्न भएको छ । त्यस निर्वाचनमा पनि आर्थिक, भौतिक र नैतिक सबै हिसाबले आफ्नो ठाउँबाट सहयोग गरेका छौं । त्यस स्थानीय निर्वाचन लगत्तै हुने भएको यस प्रतिनिधिसभा तथा प्रदेशसभाका निर्वाचनहरूमा होमिनको लागि हामी तम्तयार भएर नेपालसम्म आईपुगेको छौं ।

प्रवासी नेपाली मञ्चको विगत दुई वर्षको अवधि संगठन परिचालनको दृष्टिबाट स्वर्णिमकालको रूपमा परिभाषित गर्न सकिन्छ । संगठनको कामको यस गतिलाई भविष्यमा अझ गतिकासाथ अघि बढाउन जरुरी छ ।

सबल प्रवासी: समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली

देशको अहिलेको मूल आवश्यकता समृद्धि र विकास नै हो । देशमा राजनीतिक अधिकारको प्रश्न समाधान भईसकेको विषय हो । देशको आजको राष्ट्रिय आवश्यकता र राष्ट्रिय संकल्प भने कै “समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली” हो । हामी देश विदेशमा रहेका सबै नेपालीहरूको अर्जुनदृष्टि यसैमा केन्द्रित हुन जरुरी छ ।

“समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली” कसरि प्राप्त गर्ने यो मूल प्रश्न हो । यस महान् कार्यमा देशसंग ठोस् लक्ष्य, नीति र कार्यक्रमहरू हुन जरुरी हुन्छ । देशको अर्थतन्त्रको मेरुदण्डको रूपमा रहेको विप्रेषणको मुहान प्रवासी नेपालीहरूलाई देशको समृद्धिमा जोड्न सकियो भने मात्र “समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली” हाँसिल गर्न सकिन्छ । यो काम कसरि गर्ने भन्ने मूल प्रश्न हाम्रो सामू खडा छ ।

हाम्रो नेपाली डायस्पोराको इतिहास चारसय वर्ष पुरानो भए पनि मूलतः त्यो भारतमा मात्र सिमित रह्यो । २०४६ सालको जनआन्दोलनबाट निर्दलीय पञ्चायती व्यवस्थाको अन्त गरी बहुदलीय व्यवस्था प्रारम्भ भएपछि मात्र भारत र ब्रिटिशको गोर्खा भर्ति संगसंगै अन्य मुलुकहरुमा पनि नेपालीहरु काम गर्न जाने प्रचलन बढेको हो । तसर्थ, नेपाली डायस्पोराको इतिहास त्यति लामो र सुखद पनि छैन । उनिहरु आय आर्जनको हिसाबले अबै सक्षम बनिसकेको छैन । सानो अर्थतन्त्र भएको मुलुक नेपाल भएकोले थोरै जनसंख्यामा नेपालीहरु बिदेश जाँदा पनि घरभित्रको अर्थतन्त्रको ठुलो असर पुग्छ । तर बिदेशको भुमिमा बसेर हेर्दा नेपाली डायस्पोरा अन्य मुलुकहरु जस्तै भारत, बंगलादेश, पाकिस्तान, श्रीलंका, चीन आदीको तुलनामा नगण्य रहेको छ । देशको विप्रेषणदाता र अर्थतन्त्रको मेरुदण्डको रुपमा रहेको प्रवासी नेपालीलाई व्यवस्थित, सुरक्षित र मर्यादित बनाई सक्षम र सबल बनाउन सकियो भने मात्र “समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली” सम्भव हुने हो । तसर्थ देशको ध्यान सबल प्रवासी कसरि बनाउन सकिन्छ भन्नेमा जान जरुरी छ । यही मर्मलाई ध्यानमा राखी हाम्रो अधिवेशनको मूल नारा “सबल प्रवासी: समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली” रहेको छ ।

अन्तमा, प्रवासी नेपालीहरुको औचित्य र महत्व अबै बढेर गएको छ । विश्व कम्युनिष्ट आन्दोलनका क्रान्तिका नायकहरुको इतिहासको पानालाई हेर्नुभयो भने पनि वहाँहरुले क्रान्तिको विकुल प्रवास कै भुमिबाट थाली क्रान्ती सम्पन्न गरेका छन् । मार्क्सवादका प्रणेता कार्लमार्क्स र एंगेल्सले बेलायती प्रवासमा बसेर नै मार्क्सवादी दर्शन र शिद्धान्तको प्रतिपादन गर्नुभएको हो । रूसी क्रान्तिका नायक लेनिनले बेलायतमै बसेर बोल्सेभिक क्रान्ती शुरुवात गर्नुभयो । भियतनामी राष्ट्रपिता हो ची मिन्हले बेलायत, फ्रान्स, रूस, थाईल्याण्ड, हङकङ जस्ता देशको प्रवासमा बसेर नै भियतनामी क्रान्ती सफल बनाउनुभएको हो । आधुनिक चीनको पिता देङस्याओपिङले फ्रान्समा पाँच वर्ष र रूसमा २ वर्ष बसेर चीनियाँ क्रान्तिको डिजाइन तयार पार्नुभयो चीनलाई विश्वको वैभवशाली राष्ट्र बनाउनुभयो । अन्य बुर्जुवा राजनीतिका शिखर व्यक्तित्वहरु महात्म गान्धीले बेलायत र दक्षिण अफ्रिकामा बसेर भारतीय क्रान्तिको डिजाइन बनाउनुभयो । यसै गरी सिंगापुरका पिता लि क्वाङ यू बेलायत प्रवासमा लामो समय बसेर सिंगापुर बनाउने खाका तयार पार्नुभएको हो । यसरी प्रवासीहरुले आ-आफ्नो देशहरु बनाएका छन् । हामी प्रवासी नेपालीहरुले यस इतिहासलाई दोहोर्याएर अध्ययन गर्नु जरुरी छ । आज देश बनाउने समय छ । हामी आफै पहिला सबल बनौं र त्यसको जगमा उभिएर “समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली” बनाउन लागौं ।

धन्यवाद ।

भक्त गुरुङ

अध्यक्ष

प्रवासी नेपाली मञ्च, अन्तर्राष्ट्रिय कमिटी